

Ny undersøgelse: Øget uddannelse svækker beskæftigelse, velstand og de offentlige finanser frem mod 2020 – positive effekter fra 2040

I en ny undersøgelse fra Finansministeriet er der regnet på de økonomiske effekter af at opfylde uddannelsesmålsætningerne i 2015 (95 pct. får en ungdomsuddannelse, og 50 pct. får en videregående uddannelse). Det fremgår, at i 2020 reduceres beskæftigelsen med godt 9.000 personer, mens de offentlige finanser forværres med 4½ mia. kr. Den øgede uddannelsesindsats har to modsatrettede effekter på beskæftigelsen. Det højere uddannelsesniveau vil øge beskæftigelsen med 2.700 personer, mens flere på SU vil reducere beskæftigelsen med 12.000 personer. I 2040 kommer der en lille positiv effekt på beskæftigelsen (knap 2.000 personer), og i 2060 er beskæftigelsen vokset med 8.800 personer. Effekten på velstanden udgør i 2060 ca. 1 pct. af BNP. Dvs. at den økonomiske vækst årligt øges med ca. 0,02 pct. point frem mod 2060, når uddannelsesmålsætningerne opfyldes. Den øgede velstand skyldes dels beskæftigelseseffekten og dels effekten på produktiviteten (højere uddannelse giver højere produktivitet og dermed højere timeløn). Finansministeriets undersøgelse dokumenterer, at når væksten og beskæftigelsen skal øges frem mod 2020, så kan det ikke nås ved opprioritering af uddannelse. Tværtimod vil en øget uddannelsesindsats trække beskæftigelsen og den økonomiske vækst ned. Det betyder ikke, at man skal undlade at øge uddannelsesindsatsen. Tværtimod er der positive velstandseffekter på lang sigt ved en øget uddannelsesindsats. Et højere uddannelsesniveau vil også gøre det nemmere at bruge den nyeste viden og teknologi. Derfor bør uddannelsesniveaulet hæves. Men øget uddannelse kan ikke erstatte arbejdsmarkeds- og skattereformer. Implikationen er derfor, at øget beskæftigelse, vækst og forbedring af de offentlige finanser frem mod 2020 bedst opnås gennem bl.a. arbejdsmarkedsreformer, der øger arbejdsudbuddet. I forhold til opprioritering af uddannelsesindsatsen skal der gøres opmærksom på, at Danmark er det land i OECD, der har de højeste offentlige udgifter til uddannelse som andel af BNP.

Finansministeriet har i sin 2020-publikation¹ regnet på effekterne af at nå uddannelsesmålsætningerne i 2015 (95 pct. får en ungdomsuddannelse, og 50 pct. får en videregående uddannelse). I Finansministeriets analyse beregnes sammenhængen mellem uddannelsesniveau og erhvervsdeltagelse. Finansministeriet finder, at den faktiske effekt på erhvervsdeltagelsen af, at flere har fået en erhvervskompetencegivende uddannelse siden starten af 1980'erne, har udgjort 25-50 pct. af den proportionale uddannelseseffekt (dvs. den effekt på beskæftigelsen, der vil fremkomme, hvis erhvervsfrekvensen ved stigende uddannelsesniveau øges fuldt ud svarende til den gennemsnitlige forskel mellem erhvervsfrekvensen på tværs af uddannelsesgrupper). Når Finansministeriet regner på de fremadrettede effekter af at opnå uddannelsesmålsætningerne, så antages en marginal effekt på 25 pct. af den proportionale effekt.

Tabel 1. Samfundsøkonomiske virkninger af opfyldelse af uddannelsesmålsætningerne.

År	2020	2030	2040	2050	2060
Arbejdsudbud (fuldtidspersoner)	-9.400	-3.600	1.900	5.300	8.800
- Reduktion af arbejdsudbuddet som følge af flere studerende	-12.000	-10.700	-10.500	-11.600	-10.400
-Uddannelseseffekt på arbejdsudbuddet	2.700	7.100	12.300	16.900	19.200
Forbedring af primær offentlig saldo (pct. Af BNP)	-0,25	-0,15	-0,1	-0,05	0,0

Anm.: Uddannelsesmålsætningen indebærer at 95 pct. af en ungdomsårgang skal tage en ungdomsuddannelse, og 50 pct. skal gennemføre en videregående uddannelse.

Kilde: Finansministeriet. Reformpakken 2020 - April 2011.

Effekt på beskæftigelse

Det fremgår, at indfrielse af uddannelsesmålsætningerne frem mod 2020 vil reducere beskæftigelsen med godt 9.000 personer. Den øgede uddannelsesindsats har to modsatrettede effekter på beskæftigelsen. Det højere uddannelsesniveau vil øge beskæftigelsen med 2.700 personer (fordi et højere uddannelsesniveau trækker beskæftigelsen op), mens flere på SU vil reducere beskæftigelsen med 12.000 personer.

¹ Reformpakken 2020 - kontant sikring af Danmarks velfærd, april 2011, Finansministeriet

Først omkring 2040 er der en positiv effekt på beskæftigelsen (ca. 2.000 personer), der i 2060 stiger til 8.800 personer. Det dækker over en uddannelseseffekt på arbejdsudbuddet (højere uddannelse trækker i retning af højere beskæftigelsesgrad) på 19.200 personer. Men samtidig vil der være flere studerende, som trækker beskæftigelsen ned med 10.400 personer.

Hvis det i stedet antages, at erhvervsdeltagelsen øges med 39 pct. af den proportionale effekt (det mest positive scenarie fra Finansministeriet) så fås en positiv beskæftigelseeffekt fra ca. 2030, og den samlede effekt udgør i 2060 godt 20.000 personer.

Effekt på de offentlige finanser

Finansministeriet finder, at opnåelse af uddannelsesmålsætningerne vil svække den finanspolitiske holdbarhed en smule svarende til 0,1 pct. af BNP. Dvs. at hvis uddannelsesmålsætningerne opnås, så skal der gennemføres budgetforbedringer svarende til 0,1 pct. af BNP eller knap 2 mia. kr.

Det dækker over, at opnåelse af uddannelsesmålsætningerne vil forværre de offentlige finanser frem til 2060. I 2020 vil de offentlige finanser blive reduceret med ¼ pct. af BNP eller 4½ mia. kr. Flere unge på SU og færre i beskæftigelse (12.000 personer) svækker de offentlige finanser. Og det opvejes ikke af den mindre positive beskæftigelseeffekt på 2.700 personer.

Fra 2060 vil der være en positiv effekt på de offentlige finanser. Det skyldes, at opnåelse af uddannelsesmålsætningen først i 2040 har en positiv effekt på beskæftigelsen. Og der går yderligere en årrække fra, at budgetforbedringen fra øget beskæftigelse overstiger budgetforværringen fra højere udgifter til uddannelse, SU mv.

Hvis det i stedet antages, at erhvervsdeltagelsen øges med 39 pct. af den proportionale effekt, så fås at indfrielse af uddannelsesmålsætningen er neutral for den finanspolitiske holdbarhed (0,0 pct. af BNP eller ½ mia.kr.).

Velstand og vækst

Effekten på velstanden udgør i 2060 ca. 1 pct. af BNP (¾-1¼ pct. af BNP). Dvs. at vækstraten øges med 0,02 pct. point frem mod 2060, når uddannelsesmålsætningerne opfyldes. Den øgede velstand skyldes dels beskæftigelseeffekten (¼ pct. af BNP) og dels effekten på produktiviteten (½-1 pct. af BNP) (højere uddannelse giver højere produktivitet og dermed højere timeløn).

I forhold til opprioritering af uddannelsesindsatsen skal der gøres opmærksom på, at Danmark i forvejen er det land i OECD, der har de højeste offentlige udgifter til uddannelse som andel af BNP.

Offentlige udgifter til primær og sekundær uddannelse i pct. af BNP, 2007

	Pct.
1 Island	4,9
2 Danmark	4,7
3 Sverige	4,3
4 Storbritannien	4,1
5 Norge	4,0
6 Belgien	4,0
7 New Zealand	3,8
8 Irland	3,8
9 Frankrig	3,7
10 Finland	3,7
11 USA	3,7
12 Portugal	3,6
13 Schweiz	3,5
14 Østrig	3,5
15 Holland	3,5
16 Polen	3,5
17 Ungarn	3,3
18 Mexico	3,3
19 Australien	3,2
20 Luxembourg	3,1
21 Korea	3,1
22 Canada	3,1
23 Italien	3,1
24 Chile	3,0
25 Tyskland	2,9
26 Spanien	2,8
27 Tjekkiet	2,6
28 Japan	2,5
29 Slovakiet	2,4

Anm.: Primær og sekundær uddannelse dækker over folkeskole, gymnasiale og erhvervsfaglige uddannelser

Kilde: OECD: Education at a Glance 2010

Offentlige udgifter til videregående uddannelse i pct. af BNP, 2007

	Pct.
1 Danmark	2,3
2 Norge	2,2
3 Finland	1,9
4 Canada	1,8
5 Sverige	1,8
6 New Zealand	1,7
7 Østrig	1,5
8 Holland	1,4
9 Island	1,4
10 Schweiz	1,3
11 Belgien	1,3
12 USA	1,2
13 Frankrig	1,2
14 Portugal	1,2
15 Irland	1,1
16 Tyskland	1,1
17 Tjekkiet	1,1
18 Ungarn	1,0
19 Australien	1,0
20 Spanien	1,0
21 Storbritannien	0,9
22 Polen	0,9
23 Mexico	0,9
24 Slovakiet	0,8
25 Italien	0,8
26 Japan	0,6
27 Korea	0,6
28 Chile	0,6

Anm.: Grækenland, Tyrkiet og Luxembourg er udeladt pga. manglende data.

Kilde: OECD: Education at a Glance 2010

Samlede offentlige udgifter til uddannelse i pct. af BNP, 2007

	Pct
1 Danmark	7,8
2 Island	7,4
3 Norge	6,7
4 Sverige	6,7
5 Belgien	6,0
6 Finland	5,9
7 New Zealand	5,8
8 Frankrig	5,6
9 Storbritannien	5,4
10 Østrig	5,4
11 Holland	5,3
12 Portugal	5,3
13 USA	5,3
14 Ungarn	5,2
15 Schweiz	5,2
16 Polen	4,9
17 Canada	4,9
18 Irland	4,9
19 Mexico	4,8
20 Tyskland	4,5
21 Spanien	4,3
22 Italien	4,3
23 Australien	4,3
24 Korea	4,2
25 Tjekkiet	4,2
26 Chile	4,0
27 Slovakiet	3,6
28 Japan	3,4

Anm.: Grækenland, Tyrkiet og Luxembourg er udeladt pga. manglende data.

Kilde: OECD: Education at a Glance 2010